

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1965-1966.

1er DECEMBRE 1965.

Proposition de loi relative à la démission des officiers de l'armée.

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La législation en vigueur enlève aux officiers de l'armée toute possibilité de quitter le service avant d'avoir atteint l'âge auquel ils peuvent faire valoir leur droit à une pension de retraite. Cette situation est anormale et injuste; elle est contraire aux intérêts du service; sous certains aspects elle est inhumaine. Il convient d'y mettre fin : tel est l'objet de la présente proposition de loi.

Actuellement, lorsqu'un officier offre sa démission, il ne peut quitter l'armée que si le Roi accepte cette offre. Encore faut-il que le Ministre de la Défense Nationale, ainsi que la loi du 1er mars 1958 relative au statut des officiers de carrière et de réserve en son article 21 lui en confère le droit, ne s'oppose pas au départ de l'intéressé. Le Ministre détient, en vertu de la loi, un pouvoir discrétionnaire extraordinairement large. Il apprécie souverainement si le départ de tel officier qui désire quitter l'armée serait contraire ou non aux intérêts du service. Il en résulte que des citoyens peuvent être juridiquement contraints de rester au service de l'Etat, soumis à un droit pénal particulier et à un régime disciplinaire très dur, pendant des périodes de 35 ou 40 ans sinon plus.

Pourtant le travail obligatoire n'existe pas en Belgique. Nul ne peut être contraint de servir un employeur qu'il voudrait quitter. En dehors des obligations militaires précises fixées par les lois sur la milice aucun citoyen ne doit le service à l'Etat. Pourquoi ces principes démocratiques qui font honneur à notre pays ne s'appliquent-ils pas aux officiers ?

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1965-1966.

1 DECEMBER 1965.

Voorstel van wet betreffende het ontslag van de officieren van het leger.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De geldende wetgeving ontnemt aan de officieren van het leger elke mogelijkheid om de dienst te verlaten vóór de leeftijd waarop zij aanspraak kunnen maken op een rustpensioen. Dit is abnormaal en onbillijk en bovendien in strijd met het belang van de dienst; in sommige opzichten is dit zelfs onmenselijk. Aan die toestand behoort een einde te komen : daartoe strekt dit voorstel van wet.

Wanneer een officier thans ontslag vraagt, kan hij het leger slechts verlaten indien de Koning zijn verzoek inwilligt. Bovendien is dan nog vereist dat de Minister van Landsverdediging zich niet tegen zijn vertrek verzet, wat hij gerechtigd is te doen krachtens artikel 21 van de wet van 1 maart 1958 betreffende het statuut van de beroeps- en reserveofficieren. De Minister bezit op grond van de wet een buitengewoon ruime discretionaire bevoegdheid. Hij oordeelt souverain of het vertrek van een officier die het leger wenst te verlaten, al dan niet in strijd is met het belang van de dienst. Hieruit volgt dat sommige burgers juridisch gedwongen kunnen worden 35 of 40 jaar en zelfs langer in Staatsdienst te blijven, en daarbij onderworpen zijn aan een bijzonder strafrecht en een zeer harde discipline.

Arbeidsplicht bestaat nochtans niet in België. Niemand kan gedwongen worden ongewenst in dienst te blijven van een werkgever. Afgezien van de nauwkeurig bepaalde militaire verplichtingen ingevolge de dienstplichtwetten, kan geen enkel burger gedwongen worden Staatsdienst te verrichten. Waarom gelden die democratische beginselen, die ons land tot eer strekken, dan niet voor de officieren ?

En entrant dans la carrière militaire, de nombreux officiers ont signé un engagement d'une durée limitée (10 ans au maximum). Logiquement, ils ont pu s'imaginer qu'après avoir servi dans l'armée durant le temps pour lequel ils s'étaient engagés, ils pourraient, s'ils le désirent, quitter librement le service. Or il n'en est rien. Un officier n'a le *droit* de quitter le service que lorsqu'il remplit à la fois les conditions d'âge et de durée de service prévues par les lois coordonnées sur les pensions militaires ou par l'arrêté royal fixant les limites d'âge des officiers. A titre d'exemple, un commandant d'infanterie n'a le droit de quitter le service par mise à la pension que s'il a 35 ans de service effectif et 50 ans au moins alors que l'âge de sa mise à la retraite est de 51 ans. Certes, il peut offrir sa démission, mais nous savons que le Ministre de la Défense Nationale a le *droit* de la refuser ce qui arrive souvent.

A une telle contrainte juridique qui date d'un autre siècle s'ajoute une contrainte morale très grave. En effet, quand le Roi accepte l'offre de démission d'un officier, ce dernier perd absolument tous les droits qu'il détenait en vertu de sa nomination.

Il est totalement et définitivement désinvesti de son grade. Les années qu'il a passées à l'armée sont des années perdues. Du jour au lendemain il se trouve exactement dans la situation de celui qui n'aurait jamais exercé une fonction au sein de l'armée; il part sans traitement et sans pension, et souvent sans connaître un métier qui lui permettrait de se reclasser honorablement dans la vie civile. Devant une telle perspective, l'officier qui désire quitter l'armée hésite. Il ne désire pas perdre le bénéfice de 25 ou 30 ans de service. Alors, quoique mécontent, il patiente jusqu'à ce que sonne l'heure de la retraite. Mais en attendant il sert sans enthousiasme, son rendement diminue, il devient pour l'armée un poids mort.

Le cas des capitaines-commandants mérite de retenir l'attention à cet égard.

Le système d'avancement actuel permet en pratique à tout officier d'arriver au grade de capitaine-commandant, les grades d'officier subalterne étant conférés à l'ancienneté. Mais, quelle que soit leur valeur, tous les commandants ne peuvent être promus aux grades d'officier supérieur parce que les emplois correspondants sont moins nombreux. Ici doit s'exercer le choix du Roi. Malheureusement, le commandant qui vers 40 ans n'est pas retenu pour le grade de major doit pour la première fois dans sa carrière servir sous les ordres d'officiers moins anciens que lui. On peut comprendre que certains en éprouvent quelque ressentiment susceptible de freiner leur ardeur au service. S'ils le pouvaient, ils essaieraient de se refaire une nouvelle carrière dans la vie civile, ce qui vers 40 ans est encore possible. Mais, à cet âge ils ont généralement des charges de famille telles qu'ils hésitent à affronter des risques très sérieux tout en abandonnant à l'Etat tous les droits qui résultent de plus de 20 ans de bons et loyaux services. Alors ils restent sans aucun bénéfice pour personne.

Bij de aanvang van hun militaire loopbaan tekenen talrijke officieren een verbintenis van beperkte duur (ten hoogste tien jaar). Logischerwijze kunnen zij van oordeel zijn dat zij, na de diensttijd in het leger waartoe zij zich verbonden hebben, vrij uit de dienst kunnen treden als zij het wensen. Maar niets daarvan. Een officier heeft slechts het *recht* de dienst te verlaten wanneer hij voldoet aan de eisen inzake leeftijd en diensttijd, bepaald in de gecoördineerde wetten op de militaire pensioenen of in het koninklijk besluit betreffende de leeftijdsgrens van de officieren. Zo heeft bijvoorbeeld een infanteriecommandant slechts het recht uit de dienst te treden bij wege van inruststelling, indien hij tenminste 35 jaar werkelijke dienst heeft en tenminste 50 jaar oud is, hoewel de pensioengerechtigde leeftijd 51 jaar is. Hij kan weliswaar ontslag aanvragen maar wij weten dat de Minister van Landsverdediging het *recht* heeft het ontslag te weigeren, wat dikwijls gebeurt.

Naast die rechtsdwang, die dagtekent uit vervlogen tijden, staat een zeer zware morele dwang. Willigt de Koning immers de ontslagaanvraag in, dan verliest de officier volstrekt alle rechten die hij op grond van zijn benoeming bezat.

Hij verliest zijn graad geheel en voorgoed. De jaren die hij in het leger heeft doorgebracht, zijn verloren jaren. Van vandaag op morgen komt hij in dezelfde toestand te verkeren als degene die nooit een ambt bij het leger heeft uitgeoefend; hij gaat weg zonder wedde en zonder pensioen en vaak ook zonder een vak te kennen dat hem in staat stelt een behoorlijke plaats in het burgerleven in te nemen. Met zulke vooruitzichten gaat de officier die het leger wenst te verlaten, natuurlijk aarzelen. Hij wenst het voordeel van 25 of 30 jaar dienst niet te verliezen; hij is dan mistevreden maar oefent geduld tot het uur van de inruststelling slaat. In afwachting doet hij zijn dienst zonder geestdrift, daalt zijn rendement en wordt hij een dood gewicht voor het leger.

Het geval van de kapiteins-commandanten is in dat opzicht kenschetsend.

Krachtens de huidige bevorderingsregeling kan praktisch iedere officier kapitein-commandant worden omdat de graden van lagere officier naar anciënniteit worden verleend. Maar niet alle commandanten kunnen, hoe verdienstelijk ook, bevorderd worden tot hoger officier omdat er niet zoveel betrekkingen zijn. Hier moet de Koning kiezen. Maar ongelukkig genoeg moet een commandant, die omstreeks zijn veertigste jaar niet bevorderd is tot de graad van majoor, voor het eerst in zijn loopbaan dienen onder officieren met minder anciënniteit dan hij. Het is te begrijpen dat bij sommigen daardoor een zekere wrevel opkomt, die een domper op hun dienstijver kan zetten. Hadden zij er de kans toe, zij zouden pogen een nieuwe loopbaan in het burgerleven te beginnen, wat op veertigjarige leeftijd nog mogelijk is. Maar op die leeftijd hebben zij gewoonlijk gezinslasten die hen doen aarzelen om nog zeer grote risico's te lopen en aan de Staat alle rechten af te staan die zij op grond van meer dan twintig jaren goede en trouwe diensten hebben verkregen. Zo blijven zij dan voortdoen zonder dat iemand er baat bij heeft.

Aussi bien dans l'intérêt de l'Etat que dans celui des officiers il convient de mettre fin à une telle situation. Que celui qui ne se plaît plus à l'armée s'en aille mais que l'Etat lui donne les moyens de se faire un chemin dans la vie. La présente proposition de loi donne une solution raisonnable à la fois au problème de la démission et à celui des officiers dépassés pour l'avancement.

Examen des articles.

L'article premier a pour but d'éviter que des officiers ayant accompli leurs études aux frais de l'Etat quittent le service, alors que l'armée n'en aurait retiré qu'un bénéfice limité.

Dix ans constitue la plus longue période pour laquelle un individu puisse raisonnablement se lier en ce qui concerne l'exercice d'une profession soumise à un régime juridique très sévère comme c'est le cas pour l'état d'officier. Dès que cette période est révolue, il ne peut être contraint de continuer à servir dans l'armée. Le Roi sera obligé d'accepter son offre de démission. Il convient cependant d'éviter que le service ne souffre du départ trop précipité d'un officier : c'est pour cette raison que des délais progressifs pour l'acceptation d'une offre de démission ont été prévus selon qu'il s'agit d'officiers subalternes, supérieurs ou généraux. Plus le grade est élevé, plus les fonctions sont importantes et le remplacement de celui qui les exerce difficile. En outre, il convient d'éviter que des officiers d'un grade élevé ne tentent d'esquiver leurs responsabilités à l'approche d'une guerre.

Le texte du littéra *a* de l'article 2 doit être rapproché de celui de l'article 4 parce qu'ensemble ils donnent la garantie de pouvoir maintenir à leur poste des officiers de l'active qui voudraient quitter l'armée à l'approche d'une mobilisation.

L'article 2 en son littéra *b* définit clairement quelle sera la situation de l'officier démissionnaire. Il constitue un frein aux départs trop précipités résultant de déceptions passagères ou de simples mouvements d'humeur.

Pour ceux qui ne totalisent pas encore 20 années de service comme officier il constitue une contrainte morale en ce sens qu'ils perdraient non seulement tout droit à un traitement et à une pension mais aussi au pécule prévu par l'article 3.

Il s'agit cependant d'une mesure de protection législative contre des départs d'officiers encore jeunes, dont la formation a coûté très cher à l'Etat.

Par contre après vingt ans de bons et loyaux services l'officier démissionnaire a droit à une compensation de l'abandon qu'il fait à l'Etat de plus de la moitié des années qui lui donnent droit à l'obtention d'une pension. Le pécule de départ d'un commandant par exemple qui décide de quitter l'armée parce qu'il n'a plus aucune chance d'être promu major correspondra en gros à trois années de traitement. L'Etat débourserait

In het belang van de Staat zowel als van de officieren moet aan die toestand een eind worden gemaakt. Dat men degene die niet gaarne meer bij het leger blijft, vrij laat vertrekken, maar dat de Staat hem dan middelen verschafft om zich een nieuwe weg in het leven te banen. Dit voorstel van wet biedt een redelijke oplossing voor het probleem van het ontslag en van de officieren die niet in aanmerking komen voor bevordering.

Onderzoek van de artikelen.

Het eerste artikel heeft ten doel te verhinderen dat de officieren die op Staatskosten gestudeerd hebben de dienst vaarwel zeggen voordat zij het leger veel baat hebben gebracht.

Tien jaar is wel de langste tijd waarvoor iemand zich redelijkerwijze kan verbinden voor de uitoefening van een beroep dat aan zeer strenge rechtsregels is onderworpen, zoals het beroep van officier. Is die tijd eenmaal verstreken, dan kan hij niet meer gedwongen worden nog langer bij het leger te dienen. De Koning zal verplicht zijn de ontslagaanvraag in te willigen. Wij moeten evenwel voorkomen dat de dienst te lijden heeft onder het overhaaste vertrek van een officier : daarom zijn progressieve termijnen bepaald voor de inwilliging van de ontslagaanvragen, al naar het om lagere, hogere of opperofficieren gaat. Hoe hoger de graad, hoe belangrijker de functie en hoe moeilijker de vervanging van degene die ze uitoefent. Bovendien moet worden verhinderd dat officieren met een hoge graad zouden pogen hun verantwoordelijkheid te ontlopen wanneer een oorlog dreigt uit te breken.

De tekst van artikel 2, letter *a*), moet worden gelezen in verband met die van artikel 4, omdat zij tezamen een waarborg vormen dat officieren van het actieve leger die uit dienst mochten wensen te treden wanneer een mobilisatie op til is, op hun post gehandhaafd kunnen worden.

Artikel 2, letter *b*), bepaalt duidelijk de status van een ontslagnemend officier. Het is een rem op een overhaast vertrek van officieren als gevolg van een voorbijgaande ontgoocheling of van eenvoudige kwade luim.

Voor degenen die nog geen twintig jaren dienst als officier hebben, vormt het een morele dwang in die zin dat zij niet alleen hun recht op wedde en pensioen zouden verliezen, maar ook hun aanspraak op de vergoeding bepaald in artikel 3.

Het betreft hier evenwel een geoorloofde beschermingsmaatregel tegen het vertrek van jeudige officieren, waarvan de opleiding aan de Staat zeer veel heeft gekost.

Daartegenover staat dat een ontslagnemend officier na twintig jaren goede en trouwe dienst recht heeft op een vergoeding voor het feit dat hij meer dan de helft van de dienstjaren die hem aanspraak verlenen op pensioen, aan de Staat afstaat. Zo zou bijvoorbeeld de afscheidsvergoeding van een commandant die beslist het leger te verlaten omdat hij geen enkele kans meer heeft tot majoor te worden bevorderd,

ainsi en définitive beaucoup moins que si l'intéressé étant resté en service jusqu'à sa limite d'âge, c'est-à-dire 51 ans, avait perçu sa pension. En effet, le montant annuel de cette pension dépasse largement la moitié du dernier traitement annuel. Entre 51 et 65 ans l'Etat aurait payé plus de sept années de traitement, soit plus du double du pécule de départ. L'opération apparaît ainsi comme étant financièrement intéressante pour tout le monde.

L'Etat y gagne en ce sens qu'en définitive il décaissera moins, qu'il se débarrassera ainsi d'officiers qui ne lui sont plus attachés et que leur départ rendra la carrière de ceux qui restent plus attrayante en accélérant l'avancement de ces derniers.

Celui qui démissionne y gagne également, d'abord parce qu'il perdra le sentiment d'être prisonnier de son état d'officier. Ensuite parce qu'en touchant d'un coup une somme d'argent équivalente à plusieurs années de traitement, non seulement il ne se sentira pas frustré mais se trouvera surtout à la tête d'un petit capital qui lui permettra de se reclasser plus facilement dans la vie civile.

Il ne serait pas juste que des officiers d'active qui ont librement choisi leur profession puissent se retirer dans la vie civile et ainsi esquiver leurs devoirs précisément au moment où la guerre menacerait le pays au point où des officiers de réserve devraient rejoindre l'armée mobilisée. D'où l'article 4.

P. DESCAMPS.

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE PREMIER.

L'offre de démission d'un officier de l'armée ne peut être acceptée s'il n'a effectivement servi en cette qualité pendant une durée minimum de 10 années.

L'offre de démission d'un officier qui a été autorisé à accomplir des études universitaires aux frais de l'Etat ne peut être acceptée avant qu'un délai de 10 ans ne soit écoulé à partir de la date de son inscription en première année d'étude d'une université.

ART. 2.

Un officier peut offrir sa démission à tout moment dès qu'il satisfait aux conditions prescrites à l'article 1er.

Elle doit être acceptée par le Roi qui ne peut la refuser.

ongeveer overeenstemmen met drie jaren wedde. De Staat zal dus per slot van rekening veel minder uitgeven dan wanneer de betrokkene in dienst blijft tot hij de leeftijdsgrens heeft bereikt, d.w.z. tot zijn eenenvijftigste jaar, en dan op pensioen gaat. Het jaarbedrag van dit pensioen is immers veel groter dan de helft van de laatste jaarwedde. Tussen het eenenvijftigste en het vijfenzestigste jaar zou de Staat meer dan zeven jaren wedde of meer dan het dubbele van de afscheidsvergoeding moeten betalen. Aldus beschouwd is die regeling voor beide partijen interessant.

De Staat wint erbij, in die zin dat hij per slot van rekening minder zal uitgeven, dat hij zich ontdoet van officieren die niet meer aan hem gehecht zijn en dat hun vertrek de loopbaan van degenen die blijven, aantrekkelijker maakt omdat zij sneller bevorderd kunnen worden.

Ook de ontslagnemer wint erbij, ten eerste omdat hij zich niet meer gevangen zal voelen in zijn staat van officier en, ten tweede, omdat hij, wanneer hij ineens een bedrag ontvangt van verscheidene jaren wedde, zich niet alleen niet meer benadeeld zal gevoelen, maar een klein kapitaal in handen krijgt dat hem in staat zal stellen zich gemakkelijker te reklasseren in het burgerleven.

Het zou niet billijk zijn dat officieren van het actieve leger, die vrijelijk hun beroep hebben gekozen, zich in het burgerleven zouden kunnen terugtrekken en aldus hun plicht ontlopen op het ogenblik dat het land door oorlog bedreigd wordt en reserveofficieren zich bij het gemobiliseerde leger dienen te vervoegen. Vandaar artikel 4.

VOORSTEL VAN WET

EERSTE ARTIKEL.

De ontslagaanvraag van een officier van het leger kan slechts ingewilligd worden, indien hij gedurende tenminste tien jaren werkelijk in die hoedanigheid heeft gediend.

De ontslagaanvraag van een officier die universitaire studiën heeft gedaan op kosten van de Staat, kan eerst ingewilligd worden tien jaren na de datum van zijn inschrijving in het eerste leerjaar van een universiteit.

ART. 2.

Een officier kan steeds ontslag aanvragen wanneer hij voldoet aan de eisen gesteld in artikel 1.

De aanvraag moet worden ingewilligd door de Koning, die ze niet kan weigeren.

Les délais maxima suivants pour la notification de l'acceptation d'une offre de démission sont fixés comme suit :

- trois mois s'il s'agit d'un officier subalterne;
- six mois s'il s'agit d'un officier supérieur;
- neuf mois s'il s'agit d'un officier général.

Ces délais courent à partir de la date à laquelle l'offre de démission a été adressée au Ministre de la Défense Nationale par la voie hiérarchique.

L'officier dont la démission a été acceptée perd tous les droits qu'il détenait en vertu de la nomination au grade dont il est revêtu. Si, en raison de son âge, il a encore des obligations militaires, il est remplacé soldat et doit suivre le sort de sa classe sauf si le Roi l'a admis dans les cadres de réserve avec son grade.

ART. 3.

Après avoir accompli au minimum 20 ans de services effectifs avant la date à laquelle il offre sa démission et à compter de la date de nomination au grade de sous-lieutenant, tout officier démissionnaire a droit à un pécule de départ.

Ce pécule doit lui être payé au plus tard au moment où son offre de démission est acceptée par le Roi.

Le montant de ce pécule de départ est calculé en multipliant le dernier traitement mensuel brut que l'officier démissionnaire a perçu par le double du nombre d'années entières qu'il a servi dans l'armée en qualité d'officier.

Les années entières qui ont été prises en considération pour le calcul du pécule de départ de l'officier démissionnaire comptent pour le calcul d'une pension éventuelle s'il reprend ses activités soit dans un service public, soit dans une entreprise privée exactement comme s'il avait passé dans ses nouvelles fonctions les années pendant lesquelles il était officier.

ART. 4.

La présente loi n'est pas applicable lorsque l'armée est mobilisée. Dans ce cas toute offre de démission dont l'acceptation n'a pas encore été notifiée à l'intéressé doit être refusée d'office.

P. DESCAMPS.

Van de inwilliging van een ontslagaanvraag moet kennis worden gegeven binnen de volgende termijnen :

- drie maanden voor een lager officier;
- zes maanden voor een hoger officier;
- negen maanden voor een opperofficier.

Die termijnen lopen met ingang van de datum waarop de ontslagaanvraag langs hiërarchische weg is gericht aan de Minister van Landsverdediging.

Een officier wiens ontslag wordt aanvaard, verliest alle rechten die hij bezat krachtens de benoeming tot de beklede graad. Is hij op grond van zijn leeftijd nog dienstplichtig, dan wordt hij als soldaat beschouwd en behandeld zoals zijn klasse, tenzij de Koning hem met zijn graad in het reservekader heeft opgenomen.

ART. 3.

Ieder ontslagnemend officier heeft recht op een afscheidsvergoeding indien hij ten minste twintig jaren werkelijke dienst heeft vervuld vóór de datum waarop hij ontslag aanvraagt en sinds de dag van zijn benoeming tot de graad van onderluitenant.

Die vergoeding moet hem worden betaald uiterlijk op het tijdstip waarop de Koning zijn ontslagaanvraag inwilligt.

Het bedrag van die afscheidsvergoeding wordt berekend door de laatste bruto-maandwedde die de ontslagnemende officier heeft ontvangen, te vermenigvuldigen met tweemaal het aantal volle jaren die hij als officier in het leger heeft gediend.

Hervat een ontslagnemend officier zijn werkzaamheid in een openbare dienst of een particuliere onderneming, dan tellen de volle jaren die in aanmerking zijn genomen bij de berekening van zijn afscheidvergoeding, mee voor de berekening van een eventueel pensioen alsof hij de jaren dat hij officier was, in zijn nieuwe betrekking zou hebben doorgebracht.

ART. 4.

Deze wet is niet van toepassing wanneer het leger gemobiliseerd is. In dat geval moet iedere ontslagaanvraag waarvan de inwilliging nog niet aan de betrokkene is medegedeeld, ambtshalve worden geweigerd.